

SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal

You have Downloaded, yet Another Great Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITE YA 12

SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA PELE (FAL)

PAMPIRI YA BOBEDI (P2)

PUDUNGWANA 2023

MATSHWAO: 70

NAKO: Dihora tse 2½

Pampiri ena e na le maqephe a 21.

DITAELO LE DIKELETSO HO MOHLAHLAHOBUWA

1. Bala ditaelo tsena ka tlhoko pele o araba dipotso.
2. O SE KE wa latella ho bala pampiri yohle. Tadima karolo e hlahisang dikahare tsa pampiri leqepheng le latelang, mme o tshwaye dinomoro tsa dipotso tse thehilweng dibukeng tseo o ithutileng tsona. Ka mora moo o bale dipotso tseo, o nto kgetha tseo o lakatsang ho di araba.
3. Pampiri ena e arotswe dikarolo TSE NNE, e leng:

KAROLO YA A: Pale/Nobele/Novele	(35)
KAROLO YA B: Tshwantshiso/Terama	(35)
KAROLO YA C: Dipalekgutshwe	(35)
KAROLO YA D: Dithothokiso	(35)
4. Araba dipotso TSE PEDI feela, potso E LE NNGWE ho tswa dikarolong le ha e le DIFE TSE PEDI.

KAROLO YA A: PALE/NOBELE/NOVELE
Araba potso ya pale/nobele/novele eo o ithutileng yona.

KAROLO YA B: TSHWANTSHISO/TERAMA
Araba potso ya tshwantshiso/terama eo o ithutileng yona.

KAROLO YA C: DIPALEKGUTSHWE
Araba dipotso tsa dipalekgutshwe ka BOBEDI.

KAROLO YA D: DITHOTHOKISO
Araba dipotso tsa dithothokiso ka BOBEDI.
5. Sebedisa lenanennetefatso bakeng sa tataiso.
6. Latela ditaelo tse qalong ya karolo e nngwe le e nngwe ka tlhoko.
7. Nomora dikarabo tsa hao jwalo ka ha dipotso di nomorilwe pampiring ya dipotso.
8. Qala karolo KA NNGWE leqepheng LE LETJHA.
9. O eletswa ho sebedisa nako ka moo ho sisintsweng: Sebedisa metsotso e 75 ho ngola karolo ka nngwe.
10. Ngola ka mongolo o makgethe o balehang.

LEQEPHE LA DIKAHARE

Leqephe lena le tla o thusa ho kgetha dipotso tseo o lakatsang ho di araba, ntle le hore o bale pampiri kaofela.

KAROLO YA A: PALE/NOBELE/NOVELE		
Araba potso ya pale/nobele/novele eo o ithutileng yona.		
NOMORO YA POTSO	MATSHWAO	LEQEPHE
1. <i>Mahlale a kopane Lekwa</i>	35	5
2. <i>Bosweu ba Lehlwa</i>	35	8
3. <i>Sehlekehleke sa Deidro</i>	35	10
KAROLO YA B: TSHWANTSHISO/TERAMA		
Araba potso ya tshwantshiso/terama eo o ithutileng yona.		
4. <i>Sefi</i>	35	13
KAROLO YA C: DIPALEKGUTSHWE		
Araba dipotso ka BOBEDI tsa dipalekgutshwe.		
5.1 'Phokojwe ho phela e diretsana'	18	16
MMOHO LE		
5.2 'Eseng kajeno, empa hosane'	17	17
KAROLO YA D: DITHOTHOKISO		
Araba dipotso ka BOBEDI tsa thothokiso.		
6.1 'O emetseng'	18	19
MMOHO LE		
6.2 'Kodiamalla'	17	20

LENANENNETEFATSO:

Sebedisa lenanennetefatso lena ho nnetefatsa hore na e fela o arabile dipotso tse hlokehang.

KAROLO YA	NOMORO TSA DIPOTSO	PALO YA DIPOTSO TSE LOKELANG HO ARAJWA	TSHWAYA (✓)
A: PALE/NOBELE/NOVELE Dipotso tse kgutshwane	1–3	1	
B: TSHWANTSHISO/TERAMA Dipotso tse kgutshwane	4	1	
C: DIPALEKGUTSHWE Dipotso tse kgutshwane	5.1–5.2	1	
D: DITHOTHOKISO Dipotso tse kgutshwane	6.1–6.2	1	

ELA TLHOKO: Etsa bonnete ba hore o arabile dipotso tse karolong TSE PEDI feela.

KAROLO YA A: PALE/NOBELE/NOVELE**POTSO YA 1: MAHLALE A KOPANE LEKWA – DN Katsie**

Kgetha mme o arabe potso E LE NNGWE e itshetlehleng bukeng eo o ithutileng yona selemong sena.

Bala qotso ena ka tlhoko, o nto araba dipotso tse thehilweng paleng yohle.

TEMA YA A

Hoba Mananyetsa a tshole lehlabathe ka bolekgeng, mme a kwahele, a be a pate hlabathe leo ka mahe a dinotshi, a be a kgotsofale ke mosebetsi oo o kgabane, a qalella hape: 'Batho ba Kgauteng ba iketsa ba bohlaiana. Ba re rona ka mona ka Foreisetata re dithoto, re mampara mme re robetse. Ba tlohele wena, ke tla ba fumana ... ke a bona ha ba ntsebe hantle. Haufinyane tjena ba tla qala ho ntseba, ba tla bua ka nna feela. Motho ya tla reka bolekgana bona o tla hopola hore ke manepa feela ka mona ... athe ha a tsebe hore ke ... ha ... haa ... o tla lemoha nna ke se ke ile ...!' 5

Bosiung boo Mananyetsa a lala a itokisetsa leeto la hosasane. Ya re bo esa a be a haotse boholo ba thota, mme a qhitsa dikgororo ke ho imelwa ke bolekehadi ba ... lehlabathe-manepa. 'Etlare mohlang ke kgutlang Kgauteng kwana ke tla be ke le kwakwariri, ke le morui. Ke tla kgutla ke le kwete, ke imetswe ke moqeqekohadi wa leruo le letala. Banna, ke re ke tla be ke shwele lehlakore ke tjehele ... kgale ke itiehisana ka ho alosa makgomo a Maburu, ha banna ba bang ba sebetsa tjehele, ehe ...!' 10

O ile jwalo monna wa rona, moya a nkgella wa leboya. O ile a feta haufi le motse wa Sasolburg. 15

1.1 Bolela lewa la bongodi le sebedisitsweng polelong e latelang:

'Etlare mohlang ke kgutlang Kgauteng kwana ke tla be ke le kwakwariri, ke le morui.' (1)

1.2 Mantswe a latelang a Mananyetsa a re tjebea pele diketsahalang dife TSE PEDI pele ba theha setswalle?

Ke tla kgutla ke le kwete, ke imetswe ke moqeqekohadi wa leruo le letala. (2)

1.3 Qoholla polelo qotsong e tiisang hore Mananyetsa o ne a nyatsa batho ba Kgauteng. (1)

1.4 Nehelana ka dintho TSE PEDI ho tswa qotsong tse totobatsang semelo sa Mananyetsa. (2)

1.5 Phethelong ya sengolwa sena, ke ketsahalo efe e latolanang le polelo e latelang?

Ba re rona ka mona ka Foreisetata re dithoto, re mampara mme re robetse. (1)

- 1.6 Karaburetso e polelong e latelang, e o thusa jwang ho utlwisisa maemo a neng a rena ha Mananyetsa?
Bosiung boo Mananyetsa a lala a itokisetsa leeto la hosasane. (2)
- 1.7 Mongodi o sebedisitse phetelletso e polelong e latelang ka sepheo sefe?
Banna, ke re ke tla be ke shwele lehlakore ke tjehelete. (2)
- 1.8 Nehelana ka lebaka le dumellanang le polelo e latelang.
Mmadieketseng ke mophetwa wa tlatsetso paleng ena. (2)
- 1.9 Maele ana phokojwe ho phela e diretsenyana, a dumellana jwang le ketsahalo eo ho yona Sekgukguni a ileng a utswa mokotla wa tjehelete lekgetlo la bobedi? (2)
- 1.1.10 Sekaseka setaele sa mongodi qotsong ena. (3)

MMOHO LE

Bala qotso ena ka tlhoko, o nto araba dipotso tse thehilweng paleng yohle.

TEMA YA B

Na ekaba taba ee ya mokotlana ona e tla fella kae banna? Boroko ke sera ruri. Ekaba ke tla etsa jwang ... ke re ka tla ka lekeha. Empa seeta sona ke sena. Ha ho potang. Sekgukguni o halefile ... ke re ha ho potang Mananyetsa o ne a fihlile mona. Efeela e le molotsana wa ho qala le ho qetela. Seeta sena ke se tlohela hona mona; ha ho thuso se seng feela.' 5

A nna a tsilatsila, empa a qetella a nyolohetse ka hodima lengope. A ipotsa dipotso, mme a hloka ya mo arabang. Qetellong a ntsha sekgetjhana sa pampitshana sepatjheng se lebanteng mona. 'Oo, ke a hopola jwale, monna enwa o kile a re ho nna mohla re neng re kopana, o dula kapa o ahile ha Ramokokwana haufi le Koppies. Ke ne ke etse hantle hore ke ngole pampitshaneng ena. Ke tla mmatla ke tla be ke mo fumane. Tjehelete yane e ngata a ke ke a e qeta lekgale. 10

A bona badisana ba kgannela dikgomo ka hae. A ya ho bona, mme bona ba mo fetisetsa ho ba baholo ka hae. Hoba a itsebise, mme a bolele hore o ntse a batla ngwanabo eo ho utlwahalang hore o haufi le boKoppies kwana, a fuwa dijo le boroko a robala. Hosane a hlhiswa leseding hore ha a eya Koppies a nkgelle moya o feng. 15

- 1.11 Seabo sa seeta seo Sekgukguni a buang ka sona temeng ke sefe? (1)
- 1.12 Sesosa sa kgohlano ke sefe paleng ee? (1)
- 1.13 Ke lebaka lefe le ileng la etsa ho be bonolo ho mofumahadi le matona a hae ho kgolwa ditaba tseo Mananyetsa a neng a ba tlela ka tsona? (1)

- 1.14 Mehla ya diketsahalo e totobatswang ke ketso ya Sekgukguni ya ho ngola aterese sekgetjhaneng sa pampiri ke efe? (1)
- 1.15 Ke mophetwa ofe ya ileng a thusa Sekgukguni ho fihla ha Mananyetsa habobebe? (1)
- 1.16 Ke lewa lefe la bongodi le totobatswang ke mantswa a latelang?
Ha a hetla, haufi le yena mona ... Mananyetsa ke enwa ... ebile o ntse a bososela! (1)
- 1.17 Bontsha tshwano ya semelo e teng pakeng tsa Mananyetsa le Sekgukguni. Nehelana ka dintlha TSE PEDI feela. (2)
- 1.18 Lewa la bongodi le sebedisitsweng polelong ena le bitswa (Tjebelopele, tomatso, kgetlo morao). Tshehetsa karabo ya hao ka lebaka.
O, ke a hopola jwale, monna enwa o kile a re ho nna mohla re neng re kopana, o dula kapa o ahile ha Ramokokwana haufi le Koppies. (2)
- 1.19 Sehlo se ikutlwahatsang mantsweng aa a Sekgukguni ke sefe? Tshehetsa karabo ya hao ka lebaka.
'Ekaba ke tla etsa jwang ... ke re ka tla ka lekeha.' (2)
- 1.20 Na o qenehela Sekgukguni ka koduwa e mo hlahetseng ya ho utswetswa mokotla wa tjelele? Tshehetsa karabo ya hao ka lebaka. (2)
- 1.21 Tshohla kamoo o ka beng o ile wa phethela pale ena kateng ha o ne o le mongodi wa yona. (3)

[35]

POTSO YA 2 : BOSWEU BA LEHLWA – Sello Moroe

Bala qotso ena ka tlhoko, o nto araba dipotso tse thehilweng paleng yohle.

TEMA YA C

'Keng'? Ke bona bao ba buela hong. Ka ipikitla mahlo pele ke ba araba; ke fufuletswe ke re te! Ka ntswe le ferekaneng ka re: 'Keng kang?' 'Keng kang ya eng? Ha o duletse ho hoeletsa eka o a hlanya tjee ke eng ka wena?' Ke Morwesi eo. Ka ha ke ne ke sa tsebe hore ke tla mo araba ka hore eng, ka kgaohana le bona, mme ka leka ho nahana hore ho etsahetse eng; ke ntse ke ipholla sefahleho ho tlosa boroko. Morwesi o ne a se a eme a le mong monyako wa kamore ha a tla re: 'Ke a bona hore o se o hlanya wena, a ko bone hore o fufuletswe jwang, ekare ba o hasitse ka metsi.'

5

'A ko kgaohane le nna wena', ke nna eo ka bohajana. 'Oho, o duletse ho bua le dipoko ha o qeta o re re kgaohane le wena moo, joo, rona re tla o tlohela he, Radipoko!' Ha a bua jwalo a be a se a ntse a ikwalla ka ntle ho kamore.

10

Ka utlwa ka ho lla ha dikgoho le makoloi a ntseng a tsamaya ka ntle hore e se e le hoseng; ha ke sheba tshupanako, ya mpoella hore metsotso e leshome le metso e mehlano ka mora hora ya bohloano.

- 2.1 Ke ntho efe eo Hlomi a neng a nahana hore Lerato ha a mo rate ka lebaka la yona? (1)
- 2.2 Bolela mofuta wa karaburetso o ikutlwahatsang qotsong e ka hodimo. (1)
- 2.3 Bolela ntho eo Hlomi le Lerato ba neng ba tshwana ka yona. (1)
- 2.4 Bolela dintlha TSE PEDI qotsong tse lokelang ho hlahella tlhekelong. (2)
- 2.5 Hlalosa toro e entseng hore Hlomi a tsohe a fufuletswe haholo. (2)
- 2.6 Bohlokwa ba toro eo o e boletseng ho 2.5 ke bofe diketsahalang tsa pale ee? (2)
- 2.7 Maele ana, 'Mamello e tswala katleho', a dumellana jwang le ketsahalo eo ho yona Lerato a ileng a qetella a dumela ho ba kgarebe ya Hlomi? (2)
- 2.8 Ketsahalo ya hore Morwesi a latelle ho tseba se kgathatsang Hlomi ditabeng tsa qotso ee, di re senolela Morwesi e le mophetwa wa semelo sefe? Tshehetsa karabo ya hao ka lebaka. (2)
- 2.9 Ketso ya ba ha Fibane ya ho dumella Bosweu ba lehlwa ho dula le Hlomi ka mora lefu la Lerato e thusitse jwang ntshetsopeleng ya diketsahalo paleng ee? (2)
- 2.10 Bolela hore polelo e latelang ke Nnete kapa Mafosi, o be o tshehetse karabo ya hao ka lebaka. (2)
Dineo ke moferekanyi paleng ena.
- 2.11 Dumellana le maikutlo a reng mongodi o phethetse pale ena hantle ka lefu la Lerato. (3)

MMOHO LE

Bala qotso ena ka tlhoko, o nto araba dipotso tse thehilweng paleng yohle.

TEMA YA D

Ke ne ke itshepile ha ke ne ke le jwalo, ke ena le bonnete ba hore ke a hohela. Bohle ba ile ba tsamaya mmoho ha nna ke ne ke itsamaela le Trompi jwale ka ha e ne e se e le tlwaelo.

Re ile ra fihla pele haholo kereke e kena, mme ra tlameha ho ema. Ke ne ke ntse ke qoqa le Mohle ha re bona Puse le Lerato ba feta. Puse a re dumedisa, athe Lerato 5 yena a re nyemotsa feela a sa re natse hohang. 'Hela ntate, o ntse o le dikelellong tseo?' Ke Mohle eo a se a ntse a supa Lerato ka dintshi a bile a bososela. 'Ei ntate, *ngwana ona o a tlola wa itsi*. Ha ke tsebe hore nka etsa eng hore a tle ka letsoho; a ko tle ka tsona weso, kana ke a mo rata hle.'

Ke tjho ka lebososelo le lenyenyane le sefahleho se bodutu. Ka bona a tsheha pele a 10 bua: 'Hlaba e tshweu ntate; bona, le ha o ka ja koto, eo yena ke mmamohana ke a o jwetsa.' O ne a ntse a tsheha ka boswaswi ha a tjho jwalo. 'A ko tlohele boswaswi hle ntate, kana ke tiile hle.' Ha a bona ka moo ke neng ke tiile ka teng a kgaotsa ho swaswa.

- 2.12 Ke lebaka lefe le ka sehloohong le neng le sitisa Hlomi ho ratana le Dineo? (1)
- 2.13 Fana ka lebaka le ileng la etsa hore Hlomi a fetohe molwantshuwa paleng ena. (1)
- 2.14 Ketso ya Mohle ya ho supa Lerato ka dintshi e ne e le letshwao la eng? (1)
- 2.15 Puisano ya Mohle le Hlomi ha ba ne ba qeta ho fihla kerekeng e totobatsa maikutlo afe a Hlomi? (1)
- 2.16 Ke eng e entsweng ke Mmadito e thusitseng ho raranya diketsahalo paleng ena? (1)
- 2.17 Setswalle sa Hlomi le Mokgifa se ile sa fediswa ke eng? (1)
- 2.18 Nehelana ka dintho TSE PEDI paleng tse pakang hore 'Star Jori' e ne e le leshodu la moithuti. (2)
- 2.19 Hlalosa kamoo theho ya lebitso Mmamohana e dumellanang kateng le Lerato diketsahalang tsa pale ena. (2)
- 2.20 Mehla ya diketsahalo tsa pale ee e bile le seabo sefe kamanong ya Hlomi le Lerato? (2)
- 2.21 Tshohla kamoo mongodi a sebedisang dipuo le diketso ho senola semelo sa Tshiu paleng ena. (3)

[35]

POTSO YA 3: SEHLEKEHLEKE SA DEIDRO – VT Masima

Bala qotso ena ka tlhoko, o nto araba dipotso tse tla e latela tse thehilweng paleng yohle.

TEMA YA E

'Ha ho hlokehe hore ke le bolelle kamoo re sebetsang kateng mabapi le batho ba mofuta ona,' ke Mobishopo Biala eo. Eitse hoba a bue mantswe ana a tonela monna wa Botswana mahlo. Ka ho etsa jwalo, mahlo kaofela a tafoleng a retelehela ka ho monna wa rona. Eo yena a bata po, a hatsela a ba a honyella setulong hanyenyane; a fokola ka ho panya ha leihlo hoo a neng a bile a bonahala jwalo ka motho ya futuhetsweng ke mofikela ha bohlokohloko. Ao, masisapelo a motho ya itsebang molato ... 5

A senasena meno, a a beha lepalapaleng e le moo a lehang ho iponyapontsha. Mobishopo Biala le yena a bonya hanyenyane, mme a pepeta pene ya hae a se a e shebisitse ka ho eo ya molato. Hanghang pene ya fetoha sebetsa; ya tswa nalenyana e kgutshwanyane e tlotseng ka ho panya ha leihlo ho ya ikepela molaleng wa motho eo wa batho. Motho a tlolela hodimo, letsoho la hae le mamaretse molaleng wa hae; a tatasela ho se hokae a mpa a hloleha ho ema nako e telele, a ba a wela fatshe habohloko a se a iketse ha maotwanafinyela. 'Baheso, sena ke se seng sa dibetsa tseo re ikemiseditseng ho di sebedisa twantshong ya bao ba lehang ho re sitisa mosebetsing wa rona.' 10 15

- 3.1 Bolela hore kopano e qotsong e ne e tshwaretswe hokae. (1)
- 3.2 Karaburetso e hlahang qotsong e ka hodimo ke ya mofuta ofe? (1)
- 3.3 Nehelana ka lebitso la nnete la Chikano Fernando. (1)
- 3.4 Mongodi o sebedisitse lewa lefe ketsahalang eo ho yona bohle ba ileng ba makala ha Mobishopo Biala a bolaya monna wa Botswana ka sehloho? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 3.5 Bolela phapano e teng dipakeng tsa Zero le Ramaqiti. (2)
- 3.6 Mantswe a latelang a Mobishopo Biala, a re tjebela pele diketsahalang dife TSE PEDI? (2)
- 'Baheso, sena ke se seng sa dibetsa tseo re ikemiseditseng ho di sebedisa twantshong ya bao ba lehang ho re sitisa mosebetsing wa rona.'
- 3.7 Ditaba tsa qotso ee, di o thusa jwang ho utlwisisa hore Biala ke mophetwa ya tshitja? (2)
- 3.8 Totobatsa kamoo mongodi a hlahisang semelo sa Chikano kateng ketsahalang eo ho yona a ileng a batla a bolawa ke dinokwane toropong ya Serowe. (2)

- 3.9 Ke dintho dife TSE PEDI tseo Ramaqiti a ileng a di etsa hore Nasala a tle a se ke a hlola a qosetswa melato ya hae ya Bosothonia? (2)
- 3.10 Sekaseka lewa la tlhoko dingolweng le hlahellang phethelong ya sengolwa sena. (3)

MMOHO LE

Boela o bale qotso e latelang ka tlhoko, o nto araba dipotso tse tla e latela.

TEMA YA F

Kgalase ya fenstere ya pshatleha mme molomo wa sethunya wa nyarela ka tlong. 'Fatshe!!' Chikano a hoa ka lentswe le phefa a se a bile a itahlela ka mora setulo sa sofa seo a neng a dutse ho sona. Amanda a re o a phahama empa a iphumana a se a tobane le molomo wa sethunya se ileng sa qala ho kgabola motjetje wa ntho. Amanda a bonahala e se e le motho ya fihletseng bonono ba ho fofa moyeng ha ditholwana di mo hlahlamolla; di mo ruta tantshi eo a neng a qala le ho qetela ho e bapala tantshi ya lefu le sehloho. 5

Eitse hoba Amanda a we, sethunya sa boela sa bina pina ya sona ya mahlomola; sa e bina jwalo e le ha se fetola ntlo dihele tse nyane ka ha se ne se tlatsitse ntlohlakantsutsu ya maqhetswana a ditulo, dikgalase, lerole ha mmoho le lerata le tabolang hlooho ya motho. Eitse mola se yang se thola, Chikano a re a ke a lokolle ka sa hae le yena, mme motho a bokolla sa ntjanyana e kgahlotsweng fenstereeng eo motjhinikane o neng o hlahile ho yona. Chikano a phahama moo a neng a ipatile teng, empa pelo ya hae ya phaka ho etsa hlohloodingwane ha banna ba babedi ba tshwereng dithunya ba ipetsetsa ka tlong. 15

- 3.11 Bolela mofuta wa kgohlano o hlahang qotsong ena. Nnetefatsa ka ketsahalo E LE NNGWE ho tswa qotsong. (2)
- 3.12 Ke sekapuo sefe seo mongodi a se sebedisitseng polelong e latelang? Tshehetsa karabo ya hao ka lebaka. (2)
- Motho a bokolla sa ntjanyana e kgahlotsweng fenstereeng. (2)
- 3.13 Boradithunya ba ileng ba bolaya Amanda ka sehloho qotsong, ba amana jwang le Amanda mmoho le Chikano? (2)
- 3.14 Ditaba tsa qotso ee di dumellana jwang le sekapolelo se latelang? (2)
- Ho ba lehlohonolo jwalo ka tshitshidi. (2)
- 3.15 Kgetha karabo e nepahetseng ho tse ka masakaneng o be o nehelane ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- Mophetwa wa sehlooho paleng ena ke (Chikano, Zero, Dirisang). (2)

- 3.16 Phoqo e hlaha jwang ketsahalang eo ho yona Chikano a teanang le Amanda lekgetlo la pele ha a fihla hoteleng, Oshakati? (2)
- 3.17 Ke ketsahalo efe paleng ena eo re ka reng e re bontsha mothipoloho? (2)
- 3.18 Sekaseka qeto eo o ka e etsang ha o ka iphumana o le maemong a tshwanang le a Dirisang (Sister Ruth), a ho kgetha ho baleha le moholwane wa hao kapa ho emela hore o tshwarwe o ye tjhankaneng. (3)
- [35]**

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 35

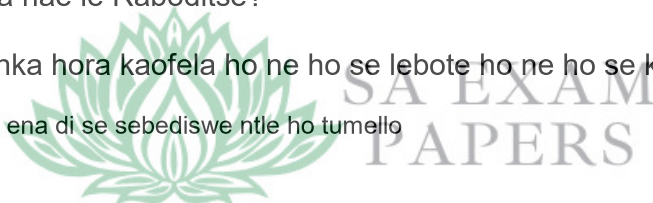
KAROLO YA B: TSHWANTSHISO/TERAMA**POTSO YA 4: SEFI – DJ Nkutha**

Bala qotso e latelang ka tlhoko, o nto araba dipotso tse thehilweng tshwantshisong yohle.

TEMA YA G

MOTAUNG:	Ha ho lebote moo, le hoja la nka hora kaofela ho ne ho se lebote ho ne ho se kgoba, ha feela le ne le ntshietse kgalase. Ke yona e neng e ntshwere matsoho, ke lla ka yona feela. Le fihla ke se ke nahana ho momorotsa ka yona botlolo ena ke lenyora.	
MMATSHELE:	Butle ke tle ke o tshelle hona mona.	5
RABODITSE:	<i>O khumbule we mfazi, a nga phambane amakomitjie.</i>	
MMATSHELE:	<i>Alles is reg. Ek onthou elke ding. (O tshela jwala.)</i>	
MOTAUNG:	Tjhe, la tla la se peteketsa senkweshekweshe sena sa lona. Ke qala ho utlwa weso o bua puo e nngwe. Ke Sezulu kapa Seqhotsa? Di bapile ke a tseba.	10
MMATSHELE:	Tlohela tseo. Kgalase ke eo, nanabela o e momorotse.	
MOTAUNG:	Ke a leboha mme. (<i>A enwa.</i>) Ruri o letsoho le letle mosadi towel! Ke hore ekare nka nwa motjetje feela ho ya ka moo bo leng monate ka teng. (<i>A e qetella.</i>)	
MMATSHELE:	Tjhe ka nnete ke a leboha Motaung wa ka. O etsa hantle ka ho babatsa motho a sa phela ho ena le ha a iketse boyabatho. (<i>A makala.</i>) Hao, ha eka wena Raboditse ha o nwe tjee molato?	15
RABODITSE:	Ho na le taba eo ke ntseng ke e nahana, ke a thuhisa. Ke tla nwa, ke sa buisana le badimo beso.	20
MMATSHELE:	Hakere o ntse o e bona biri e eme ka wena? Tswela pele re bone. (<i>Motaung a thibasela.</i>)	

- 4.1 Qolla maelana A MABEDI puong ya Motaung a bolelang hore ho ne ho se molato. (2)
- 4.2 Ke ketsahalo efe tshwantshisong ena eo Raboditse a ileng a nnetefaletsa Motaung ka yona hore mosadi o tshwarwa jwang? Ketsahalo ee e totobatsa karaburetso ya mofuta ofe? (2)
- 4.3 Bolela dintho TSE PEDI tse bakileng kgohlano dipakeng tsa Motaung le Mmatlisetso tshwantshisong ena. (2)
- 4.4 Sebapadi sa tlatsetso ke sefe qotsong ee? Nehalana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 4.5 Hlakisa phapano dipakeng tsa tshebediso ya phetapheto ya lentswe 'momorotsa' le buuwang ke Motaung moleng wa 4 le ha le buuwa ke Mmatlshele ho wa 11. (2)
- 4.6 Mantswe ana a latelang a re tsebisa maikutlo afe a Motaung malebana le setswalle sa hae le Raboditse? (2)
- 'Le hoja la nka hora kaofela ho ne ho se lebote ho ne ho se kgoba ...'

- 4.7 Tomatso e hlahela jwang mantsweng a latelang a Mmatshela?
'Kgalase ke eo, nanabela o e momorotse.' (2)
- 4.8 Tshebediso ya mantswe a ntshofaditsweng polelong e latelang e tjobela mmadi pele jwang tshwantshisong ee?
Tjhe ka nnete ke a leboha **Motaung wa ka**. (2)
- 4.9 Tshebediso ya mantswe a latelang e bile le tshusumetso efe?
'Ruri o letsoho le letle mosadi towe!' (2)
- 4.10 Sekaseka kamoo tshebediso ya puo ya Sezulu polelong e latelang e thusang ho ntshetsa pele kgohlano kateng tshwantshisong ena.
'O khumbule we mfazi, a nga phambane amakomitjie.' (3)

MMOHO LE

Boela o bale qotso e latelang ka tlhoko, o nto araba dipotso tse thehilweng tshwantshisong yohle.

TEMA YA H

MOTAUNG:	O molomo o moholo wena. Ke re (<i>a hatella</i>) ebang le sa nkutlwe, mona ke ha ka mme ke nna hlooho ya lelapa lena. Wena Mmatiiisetso o molala hape o maoto feela, na o a nkutlwa mosadi? (<i>A inamisa hlooho motsotswana, a hopola mantswe a Raboditse le mehlala ya hae</i> .) Le se hlole le itlatlarietsa ka hore ke ise ngwana sekolong empa a eya lenyalong. Ke re ha a ye moo. Ke neha lona molao oo mme ka panyo ya leihlo o phethahatswe. Le a nkutlwa lona? (<i>Ba a kgutsa</i> .) Le sa thotse hape. Ke tlo le bula melomo e dilatswa ena ka makotofa le ba le swaba. 5
MMATIISETSO:	Ho lekane jwale Motaung. Ngwana enwa re dumellane hore o ya sekolong, nna ha ke tjetjhe tabeng eo. 10
MOTAUNG:	O bolelang ha o re ha o tjetjhe moo. Ke utlwa eka o bua ka batho ha o re 're', ebe ke bomang batho bao, kapa ke bahlankana ba hao? Qhekwana le kang wena tjena le se le iphetotse kgarebe?
MMATIISETSO:	'Re' e bolela lelapa lohle ho kenyeletsa le wena. Tumellano re e ntse mmoho, kajeno o mokwenehi. Tjhe lekgale bo monna ka. 15
MOTAUNG:	O lebala kapele mosadi. Ha o tsebe ho robala ke ho fetoha. Ha masiu a rwalellana motho le yena o a fetoha. Le ho nna ho jwalo feela.

- 4.11 Motaung o bolelang ka puo ena ya hae e latelang?
'O molomo o moholo wena.' (1)

- 4.12 Ke mantswe afe a bontshang nyediso a tswang puong e latelang ya Motaung?
Ke neha lona molao oo mme ka panyo ya leihlo o phethahatswe. Le a nkutlwa lona? (2)
- 4.13 Bolela dintho TSE PEDI puong ya Mmatisetso ho tswa qotsong tse bontshang hore ke motho wa maikutlo a phodileng. (2)
- 4.14 Hlalosa teketliso e iponahatsang ketsahalang eo ho yona Motaung a hanang ho isa Tiisetso sekolong. (2)
- 4.15 Sepheo sa mongodi ke sefe ka ho sebedisa ditaello tsa kalaneng? (2)
- 4.16 Motaung o sebedisa puo jwang ho bontsha matla a hae puisanong e qotsong? (2)
- 4.17 Sekaseka sehalo se ikutlwahatsang mantsweng a latelang a Motaung.
'Ke utlwa eka o bua ka batho ha o re 're', ebe ke bomang batho bao, kapa ke bahlankana ba hao?' (3)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 35

KAROLO YA C: DIPALEKGUTSHWE

Karolong ena, dipotso di thehilwe hodima dipalekgutswe tse latelang:

- 'Phokojwe ho phela e diretsana' – NA Mpembe
- 'Eseng kajeno, empa hosane' – MM Mpembe

POTSO YA 5

Bala diqotso tse latelang ho tswa ho dipalekgutswe TSE PEDI ebe o araba dipotso tse thehilweng ho tswa ho palekgutswe ka nngwe. Palo ya matshwao a abetsweng potso ka nngwe e sebediswe e le tataiso ya bolelele ba karabo

ELA HLOKO: Araba dipotso tse botsitsweng diqotsong TSE PEDI khr. POTSO 5.1 le POTSO 5.2

5.1 'PHOKOJWE HO PHELA E DIRETSANA' – NA Mpembe

Bala qotso e latelang ka tlhoko, o nto araba dipotso tse thehilweng palekgutshweng yohle.

TEMA YA I

Moaho o motle, o dikhonakhona wa phahama ha o ntse o hahuwa. Samadula le Tefo ho ya ka polane ya kgwebo ya bona, ba ne ba tlo rekisa dintho tse ngatangata: Ho ne ho le teng moo ho rekiswang meroho le ditholwana, kerosari, fenishara, dijo, diaparo, dinomaphodi le dimathelahloohong. Moreki o ne a ke ke a tswa ka moahong oo a sa fumana seo a se batlang. Ba ne ba entse tseo ba tshwanelang ho di etsa ha ba qala kgwebo eo. Ba e rehile lebitso le mathemalodi la kgwebo, ba buile le mmuelli ka ho ngodisa kgwebo eo ya bona, ba entse dikopo tsa metsi, motlakase le mohala; ba rekile dikoloi le thepa ya ofisi, ba batla inshoreense ya dintho tsohle le kgwebo, ba ba ba ikatela ka ho ba le setsebi sa tsamaiso ya matlotlo. 5 10

Kgidik! 'Letjhabile', lebenkelehadi le letjhaletjha la Samadula le Tefo la bulwa e le mafelo a kgwedi ka Moqebelo motseng wa Bombela. La bulwa le sele ebile le sele le bohlang ba ntja. E ne e le lephehlophehlo le lehlanahlana la motimahlaha tsatsing leo. Medidietsane e utlwahala hole, e le letshwele le beta poho. Ho phethesela banna le basadi, maqheku le maqhekwana mmoho le bana. E le seile e kgolo dikarolong tsohle tsa moaho. Bana bona ba hanella moo ho rekiswang dibaesekele le dintho tse bapalang. Bareki ba tjhafa diteroli ba bang bona ba kakatletse dimanki. 15

- 5.1.1 Bolela sesebediswa SE LE SENG seo bareki ba neng ba se sebedisa ho tshela diphahlo tsa bona mohla lebenkele le letjha le neng le bulwa. (1)
- 5.1.2 Karaburetso e hlang qotsong ee ke ya mofuta ofe? (1)
- 5.1.3 Ke diketso dife TSE PEDI qotsong tse bontshang hore Samadula le Tefo ke bapethwa ba bohlale? (2)

- 5.1.4 Hlalosa hore maele a latelang a o thusa jwang ho utlwisisa maemo a mohla ho neng ho bulwa lebenkele.
'Le sele ebile le sele le bohwenng ba ntja.' (2)
- 5.1.5 Kganyetsano e hlahella jwang dipakeng tsa diketsahalo tse qotsong le maemo a bophelo ka kakaretso motseng wa Bombela? (2)
- 5.1.6 Ke sefe se totobatsang setaele sa mongodi qotsong ee? (2)
- 5.1.7 Dumellana le polelo e latelang ka ho nehelana ka lebaka la karabo ya hao.
Baphetwa ba sehlooho ha ba babedi empa o mong palekgutshweng ena. (2)
- 5.1.8 Bolela ntho E LE NNGWE ho tswa qotsong e lokelang ho hlaha tlhekelong. (1)
- 5.1.9 Ditaba tsa palekgutshwe ena di totobatsa mehla efe ya diketsahalo? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 5.1.10 Manolla kamoo sehlooho sa palekgutshwe ena 'Phokojwe ho phela e diretsana' se amanang kateng le molaetsa wa yona. (3)

MMOHO LE**5.2 'ESENS KAJENO, EMPA HOSANE' – MM Mpembe**

Bala qotso e latelang ka tlhoko, o nto araba dipotso tse thehilweng palekgutshweng yohle.

TEMA YA J

'Ntate Ntwahae, o sa ntsane o belaela hore na ebe ke mang eo e leng sesosa sa ho feila ha Selallane? Ke ile ka o kopa ka makgetlo hore o theole moya, o botsisise ditaba hantle pele o ka iketsetsa qeto ya hore motho e mong o molato. Hona jwale o se o re fetotse batho ba babe, ba sa rateng bana, empa molato ke wa mang hore ngwana a feile? Hona jwale le kgamme 5
titjhene Phala ka tae, la mo teteka, la mmita ka mabitso ohle ao le ka a hopolang. Bona kamoo le re senyeditseng letsatsi le nako kateng. Re sitilwe ho ruta bana dithuto kaofela tsatsing lena, re shebane le ntwahao e maketseng.'

Ha ho sa ntsane hu buuwa ditaba jwalo, Selallane a re feela rao! A atamela 10
pela titjhene Phala, a kgumama ka mangole fatshe. Moo a reng o tla bua teng, ntatae a be a se a le ho yena, a mo hula hampe feela hore a se kgumame. 'O kgumamela eng wena? Na ebe ho na le morena eo o lokelang ho mokgumamela moo, sekolong?' Mora a ithutla diatleng tsa hae hoo 15
titjhene Phala a ileng a ba a tshoha, a hopola hore mohlomong ba ntse ba na le morero o itseng ka yena. A raoha setulong, a tlolela moraonyana, a hlile a qwaile haholo.

- 5.2.1 Bolela se ileng sa pholosa titjhere Phala atlang tsa Ntwahae tsatsing leo. (2)
- 5.2.2 Bolela baphethwa BA BABEDI ba sehlooho palekgutshweng ena ba hlahang qotsong ena. (2)
- 5.2.3 Kgohlano e hlahang qotsong ena ke ya mofuta ofe? Hobaneng o realo? (2)
- 5.2.4 Hlalosa kamoo ketelo ya Ntwahae sekolong e lebisang sehlohlolong kateng. (2)
- 5.2.5 Ho ya ka diketsahalo tsa palekgutshwe ee, na re tla be re nepa ha re re titjhere Phala o ne a le pelonolo? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 5.2.6 Ditaba tsa qotso ee, di hanana jwang le sebaka seo di etsahallang ho sona? (2)
- 5.2.7 Selallane o ile a re ke lebaka lefe le etsang hore a lahle thuto ya lapeng labo? (2)
- 5.2.8 Sekaseka lewa la mothinya o sa lebellwang le hlahellang pheletsong ya palekgutshwe ena. (3)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 35

KAROLO YA D: DITHOTHOKISO

Karolong ena, dipotso di thehilwe hodima dithothokiso tse latelang:

- 'O emetseng' – TJ Mahapa
- 'Kodiamalla' – J Rathebe

ELA HLOKO: Araba dipotso tse botsitsweng dithothokisong TSE PEDI, khr. POTSO 6.1 le POTSO 6.2.

POTSO YA 6

6.1 Bala thothokiso ena ka tlhoko, ebe o araba dipotso tse tla e latela.

TEMA YA K**O EMETSENG – T Mahapa**

- 1 Hantlentle molato keng sephogo towe,
- 2 Ha o dutse lapeng o ahlame,
- 3 Tlasa bethe e le lao sa hao,
- 4 Ha thunya se lla se kgabola?

- 5 Tjhaba ke sela se a itseka,
- 6 Ntwa se e lata letailane,
- 7 Se re: 'Ha e boye Afrika, ha e boye',
- 8 Wena o ahlame tlong phauphau towe.

- 9 O emetseng semaumau towe?
- 10 Ha basadi ba tswile ba lwana,
- 11 Wena o ahlame tlong o a phoqosela,
- 12 Hantlentle molato keng ntjamme.

- 13 Hela, nkahlama phaphama,
- 14 Tadima ba masea bana ke bane,
- 15 Wena o emetseng?
- 16 Tadima ba masea bana ke bane,

- 17 Hela, tsheremoloha wena, tsoha,
- 18 Ikise o yo lwana nkahlama,
- 19 Aforikeng e ntjha le wena o be le seabo,
- 20 Kapa o emetseng?

- 6.1.1 Qolla mantswe A MABEDI a fehang maikutlo temanathothokisong ya 1. (2)
- 6.1.2 Ke bokgabo bofe bo sebedisitsweng molathothokisong wa 9? (1)
- 6.1.3 Ke molathothokiso ofe temanathokisong ya 2 o re tsebisang hore setjhaba ke sona se ileng sa qala ntwa? (1)

- 6.1.4 Hobaneng ha sethothokisi se kgethile ho sebedisa lentswe 'kgabola' ha se phetapheta moelelo molathothokisong wa 4? (2)
- 6.1.5 Ke lentswe lefe temanathothokisong ya 1 leo ho sebedisitsweng kgonyetso ho lona? (1)
- 6.1.6 Karaburetso e sebedisitsweng molathothokisong wa 5 le 6 e o thusa jwang ho utlwisisa se bolelwang moo? (2)
- 6.1.7 Manolla sehalo thothokisong ena. (2)
- 6.1.8 Bohlokwa ba kgefutsohare e sebedisitsweng molathothokisong wa 17 ke bofe? (2)
- 6.1.9 Anastrofi e sebedisitsweng molathothokisong wa 19 e thusa jwang ho fetisa molaetsa wa sethothokisi temanathothokisong eo? (2)
- 6.1.10 Sekaseka kamoo kgetho ya mantswe e thusang kateng ho fetisa molaetsa wa sethothokisi temanathothokisong ya 1 le ya 3. (3)

MMOHO LE

- 6.2 Bala thothokiso ena ka tlhoko, ebe o araba dipotso tse tla e latela.

TEMA YA L**KODIAMALLA – JK Rathebe**

- 1 Meya ya feralla,
- 2 Pula tsa ruthutha,
- 3 Lebatama la hlola lefatshe,
- 4 Radihlodilweng a re befela.
- 5 Lapeng la Kgatebe pei ya dula,
- 6 Batho kgotso ya fetoha maswabi,
- 7 Ntate a bitswa hae kgotsong,
- 8 A bitswa ke sa ikanya menwana.
- 9 Lefu la hlaba hwa fifala,
- 10 La hlaba hona monateng lehlakoreng,
- 11 La hlotha tshiya batho ba lla sa mmokotsane,
- 12 La qobella mme thapong tse ntsho.
- 13 Basotho ntate a ollwa mobung
- 14 Ka polao e sehloho ho oroswa,
- 15 Thipa ya bolaya ka hlollwa,
- 16 Joo! Lefu o sehloho.

- 6.2.1 Qolla lentswe le ntseng le bolela Modimo temanathothokisong ya 1. (1)

- 6.2.2 Bolela bokgabo ba bothothokisi bo sebedisitsweng molathothokisong wa 7. (1)
- 6.2.3 Ke molathothokiso ofe o re tsebisang hore ntata sethothokisi o hlokahetse se sa le se nyenyane haholo dilemong? (1)
- 6.2.4 Nehelana ka mofuta wa phetapheto e sebedisitsweng molathothokisong wa 9 le 10. (1)
- 6.2.5 Hantlente sethothokisi se bolelang molathothokisong wa 11? (2)
- 6.2.6 Ho ya ka ditaba tsa qotso ee, ke eng e hlileng ya hlola hore lelapa la Kgatebe le tla hlahelwa ke tse bohloko? (2)
- 6.2.7 Nehelana ka lebaka le sa dumellaneng le polelo e latelang.
Thothokiso ena ke ya tlhaloso. (2)
- 6.2.8 Temanathothokiso ya 1 e qholotsa maikutlo afe ho wena? Nehelana ka lebaka la karaso ya hao. (2)
- 6.2.9 Sepheo sa sethothokisi ka ho se behe letshwao la ho bala molathothokisong wa 13 ke sefe? (2)
- 6.2.10 Tshohla karaburetso e sebedisitsweng temanathothokisong ya 4. (3)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA D: 35**MATSHWAO A PAMPIRI YOHLE: 70**